

Hooliganpreventie of voetbalveiligheid?

Hoe een beperkte veiligheidsfocus omvangrijke risico's creëert

Ten tijde van de grootschalige aanslagen in Parijs (2015) beschikte één van de aanslagplegers over een wedstrijdkaart voor de oefeninterland Frankrijk – Duitsland. Bij de entree van het stadion werd zijn bomgordel ontdekt doordat bezoekers gefouilleerd werden. Hij draaide zich om, liep weg en bracht de bom tot ontploffing. De aanslagpleger was de enige dode. Een bomgordel het stadion binnen krijgen, dat kan in Nederland nooit kunnen gebeuren. Toch?

Keywords: risicosamenleving, fysieke veiligheid, hooliganpreventie

Deze mislukte aanslag op het Franse nationale voetbalstadion kan nauwelijks nog als incident beschouwd worden. De wedstrijd Duitsland – Nederland (2015) werd afgelast wegens acute terreur dreiging, een beursspeculant pleegde een bomaanslag op de spelersbus van Borussia Dortmund (2017) en IS riep op tot het plegen van aanslagen rondom het in Nederland georganiseerde EK vrouwenvoetbal (2017). Na de mislukte aanslag van Parijs (2015) en de aanslagen in Brussel (2016) claimde Will van Rhee – een Nederlandse veiligheidsexpert in dienst van de Wereldvoetbalbond FIFA - dat voetbalstadions relatief veilige plekken zijn indien een goede veiligheidsorganisatie gewaarborgd wordt. Toen begin dit jaar een goede vriend mij uitnodigde om met VIP kaarten op naam van zijn werkgever een Champions League wedstrijd – één van de grootste sportcompetities ter wereld - van een Nederlandse voetbalclub te bezoeken werd ik enigszins verrast. Het viel op dat alle reguliere supporters werden onderworpen aan (selectief) fouilleren bij entree, maar VIP bezoekers (i.e. sponsors of genodigden) mochten zonder lichaamscontrole het stadion betreden. Dit was de concrete aanleiding tot het uitvoeren van een kritische studie naar gastvrijheid en veiligheid van Nederlandse voetbalstadions. Zijn voetbalstadion relatief veilige plekken?

Hooliganisme en interventies

Om tot een antwoord te komen op deze vraag is het van belang voetbalsupporters en stadions in hun historische context te plaatsen. Voor de jaren '70 vonden rondom Nederlandse voetbalwedstrijden nauwelijks grote incidenten plaats. Over het algemeen wordt verondersteld dat grootschalig Nederlands supportersgeweld werd geïntroduceerd in 1974. De wedstrijd tussen Feyenoord Rotterdam en het Britse Tottenham Hotspur onttaarde in een ware veldslag op de tribunes van stadion De Kuip (Van der Torre, Rosenthal, Ruitenbergh, Schilstra & Hulshof, 1999). In de jaren die volgden ontstonden georganiseerde supportersgroepen bij een groot aantal Nederlandse clubs, van baldadig tot gewelddadig. De F-Side van Ajax Amsterdam is bij velen berucht en bekend. Dit wangedrag van relatief kleine groepen

relschoppers ontwikkelde zich in een gewelddadige trend en de preventieve veiligheidsmaatregelen van voetbalstadions ontwikkelden mee. Als zodanig zijn alle Nederlandse voetbalsupporters inmiddels ruim vier decennia onderworpen aan een scala van preventieve veiligheidsmaatregelen om voetbalvandalisme te voorkomen. Hierbij kan gedacht worden aan permanent cameratoezicht op de supportersvakken, reis- en alcohol restricties voor fans, opgetrokken hekwerken, verplicht fouilleren van bezoekers en in een enkel geval zelfs biometrische gezichtsherkenning bij entree van het stadion. Weinig verrassend werden voetbalstadions vanaf de jaren '90 getypeerd als gevangnissen (Spaij, 2008).

Over het algemeen wordt verondersteld dat grootschalig Nederlands supportersgeweld werd geïntroduceerd in 1974. De wedstrijd tussen Feyenoord Rotterdam en het Britse Tottenham Hotspur onttaarde in een ware veldslag op de tribunes van stadion De Kuip.

Hoewel getwist wordt over de effectiviteit, proportionaliteit en legitimiteit van zulke preventieve veiligheidsmaatregelen (Stott & Pearson, 2006; Stott, Hoggett & Pearson, 2012; Schaap, Postma & Jansen, 2015), vindt momenteel in het Nederlandse voetbal

gemiddeld maar één incident per wedstrijd plaats (CIV, 2016). Incidenten dienen hier in haar breedste zin geïnterpreteerd te worden. Van het afsteken van vuurwerk tot belediging, mishandeling of kwetsende spreekwoorden. Eén incident op een evenement van gemiddeld 20.000 bezoekers, maakt gemiddeld 9 incidenten (wedstrijden) per week in de hoogste klasse van het Nederlandse voetbal. In vergelijking met een gemiddelde zaterdagavond in Nederland (1200 incidenten) of de jaarwisseling (7000) kan men stellen dat een voetbalstadion een relatief veilige plaats is (Adang, 2014).

Een tegendraads perspectief

Huidige (succesvolle) preventie maatregelen zijn gestoeld op een zogenoemde 'laat-moderne risico' logica. Dit wil zeggen dat getracht om toekomstige risico's van ongewenst supportersgedrag te reduceren en minimaliseren. Om dit te realiseren zijn publieke en private actoren betrokken in de identificatie, categorisatie en het monitoren van risico's en risicovolle supporterspopulaties middels preventieve maatregelen als cameratoezicht, fouilleren of reisrestricties (Spaij,

2012). Na het bezoeken en observeren van a) tien wedstrijden op verschillend ingeschaalde 'risico'-tribunes bij twee Nederlandse clubs, b) twee interviews met actoren in de veiligheidsorganisatie en c) talloze ontmoetingen met fans en stadionpersoneel, kom ik tot de conclusie dat in het Nederlandse voetballandschap, risico's op een ambigue en tegenstrijdige wijze benaderd worden. Aan de ene kant dienen alle fanatiek beschouwde fans systematisch gefouilleerd te worden, terwijl reguliere fans selectief worden gefouilleerd. VIP-fans worden daarentegen nooit gefouilleerd. Een argument van één van mijn respondenten betreffende het niet fouilleren van VIP gasten was dat dit niet gedaan wordt vanuit financiële en gastvrije overwegingen (i.e. deze fans leveren geld op). Op deze tribunes zouden bovendien zelden incidenten plaatsvinden. Aan de andere kant hebben fanatieke supporters bij dezelfde club, midweeks zelfstandig toegang tot een supportersbar die achter de toegangspoorten van het stadion gesitueerd is. Dit kan verboden middelen binnensmokkelen (i.e. vuurwerk of drugs) makkelijk maken, want bij een fysieke controle aan de entreepoort is vuurwerk (mogelijk) al binnen. Of gebruik gemaakt wordt van deze route kan ik niet bevestigen. Wel dat bij twee van de vijf wedstrijden vuurwerk ontstoken werd onder een toegestaan spandoek dat over de hoofden van supporters uitgerold wordt. Zo zijn overtreders buiten het zicht van camerasurveillance en wordt cameratoezicht eenvoudig buitenspel gezet.

Een open achterdeur

Bovenstaande illustreert hoe tegenstrijdig risico's en risicovolle populaties benaderd en behandeld worden. 1) Indien u een kaartje heeft voor de VIP-tribune – die zijn relatief eenvoudig te bemachtigen – en een aanslag zou beramen, zullen veiligheidsprocedures zoals in het Stade de France (2015) u niet tegen zouden houden. 2) Er zijn eenvoudige manieren om huidige veiligheidsprocedures buitenspel te zetten en verboden middelen een stadion binnen te smokkelen. Als gevolg wordt onnodig veel mankracht en (financiële) middelen ingezet om een kleine groep voetbalvandalen te weren uit voetbalstadions, maar lijken onvoorziene risico's niet te worden geadresseerd. Het zou in het belang zijn van de gastvrijheid en veiligheid van iedere Nederlandse stadionbezoeker om risico's en risicovolle populaties te herdefiniëren. VIP-gasten zullen zich wellicht minder snel schuldig maken aan voetbalvandalisme, maar dat maakt hen niet per definitie een minder risicovolle populatie. Gasten met hoog publiek aanzien kunnen namelijk ook als risicovol worden beschouwd. Met name in het licht van recente terreurdreiging rondom

voetbalevenementen.

Dit maakt dit artikel geen pleidooi voor meer wet- en regelgeving of prevaleren van VIP gasten boven reguliere (fanatieke) fans, maar juist om huidige middelen efficiënter en effectiever aan te wenden ten behoeve van algehele voetbalveiligheid en gastvrijheid van elke stadionbezoeker.

Referenties

- Adang, O. (2014). *Politie en evenementen. Feiten, ervaringen en goede werkwijzen*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (2016). 'Jaaroverzicht 2014-2015'.
- Schaap, D., Postma, M., & Jansen, J. (2015). Combating Hooliganism in the Netherlands: An Evaluation of Measures to Combat Hooliganism with Longitudinal Registration Data. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 21 (83-97)
- Spaaij, R. (2012). The football laboratory: policing football supporters in The Netherlands. In: Mastrogiannakis, D. & Dorville, C. (eds.). *Risk Management and Sport Events* (pp. 49-89). Paris: Le Manuscript
- Stott, C. & Pearson, G. (2006). Football Banning Orders, Proportionality and Public Order Policing. *The Harvard Journal of Crime and Justice* 45(3), 241- 254
- Stott, C., Hoggett, J., & Pearson, G. (2012). Keeping the peace. Social Identity, Procedural Justice and the Policing of Football Crowds, *British Journal of Criminology* 52, 381-399
- Torre, E.J., Rosenthal U., Ruitenbergh, A., Schilstra, M., & Hulshof, M. (1999). *Voetbal en Geweld*. Alphen aan den Rhijn: Samson

Sebastiaan de Cocq

Sebastiaan de Cocq studeerde eind 2017 af aan de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschap. Momenteel is hij werkzaam aan de Vrije Universiteit Brussel waar hij promotieonderzoek uitvoert naar de sociale waarde van topsport. In het bijzonder onderzoekt Sebastiaan onder welke condities topsport bijdraagt aan maatschappelijke sportparticipatie en in hoeverre publieke investeringen in topsport zodoende gelegitimeerd kunnen worden.